

A PU *-K LATIVUSRAG FEJLEMÉNYEI A DÉLI SZAMOJÉDBAN

LABÁDI GIZELLA

1. A lativus és infinitivus kapcsolata közismert tény az egyes uráli nyelvekben. Vö. HAJDÚ: Mészöly Eml. 119—131. l. A szamojédból a legtöbb példát erre természetesen a nyenyec nyújtotta, de mivel az elmúlt évek gyűjtései révén más szamojéd nyelvekből is jelentősebb anyag áll rendelkezésünkre, érdemes tovább kutatnunk ezt az ősi genetikai összefüggést, annál is inkább, mert ezzel a PU lativusragok sorsára is fény derülhet.

A problémának a déli szamojéd nyelveket csak futólagosan érintő vizsgálata a szölkup infinitivus *-go* (északi), *-gu* (középső és déli nyelvjárások) képzője és a lativus-translativus *-go* (északi és középső nyelvjárások) ragja, valamint a kamassz szám-állapothatározók *-go*, *-yo* stb. eleme rokonságának, illetőleg a PU*-K lativusraggal való összetartozásának lehetőségét villantotta fel. Vö. HAJDÚ: i. m. 128. l. A megszorodott szölkup szövegek adatai és egyes (a lativust tárgyaló) megoldási kísérletek (N. SEBESTYÉN IRÉN: ALH 7, 332 kk.; MIKOLA TIBOR: NéprNyttud. XIII, 22. l.) azonban arra figyelmeztetnek, hogy a lativus és infinitivus kapcsolatának, illetőleg a PU*-K lativusragnak a nyomait az eddiginél szélesebb területen kell keresnünk.

2. Bár a szölkupban ismeretes az ún. célhatározó-infinitivus is (az infinitivushoz a megfelelő számú és személyű genitivusi Px járul, s ezt a lativus-translativus ragja = infinitivus képző követi, pl. *me-go* 'csinálni': *me-go-no-go* 'csinálnom', vö. HAJDÚ: ChrestSam. 142. l.), ennek használata nem túlságosan gyakori, helyette egyszerűen az infinitivus szolgálja a cselekvésre irányuló (absztrakt) cél kifejezését. Pl. *üüdlend mašyk kyba qweelep tadgu* 'elengedsz engem kis halat hozni' (SZABÓ: NyK 68, 254. l.), *nił'z' i eežō p kadgu qweeraq* 'ilyen beszédet mondani hívtalak (titeket)' (i. m. 261. l.), *peläktj konnä pinnjtj, qapičä ammontj jjo* 'a másik felét eltették, hogy később egyék meg' (HAJDÚ: ChrestSam. 153. l.) stb.

Az infinitivus egyéb elvont (lativusi irányú) határozó szerepét is betöltheti. Pl. *qēlēt qetqo tačalnj* 'halakat fogni képtelen' ~ 'halak fogására képtelen' (HAJDÚ: i. m. 153. l.), *mññj ukkjr tetjpi na sumpjgo olamnñj* 'akkor egy sámán varázsolni kezdett' ~ 'akkor egy sámán varázslásba kezdett' (i. m. 155. l.), *mazj'm kura'łžemant t'opto'rgu* 'engem mesélni kényszerítesz' ~ 'engem mesélésre kényszerítesz' (i. m. 207. l.), *elešpugu qala'xi* 'életben maradtak' ~ 'élni maradtak' (SZABÓ: i. m. 256. l.) stb.

3. A fenti adatok után, amelyek jól bizonyítják a *-go* infinitivus képző eredeti lativusi értékét, vegyük számba azokat, amelyek ezzel a *-go*-val azonos vagy ennek előzményére visszavezethető morfémt tartalmaznak.

A *-go* lativus-translativus ragos névszók az általunk elemzett mondatokban a következő funkciókat tölthetik be:

Transzitivus-mutativus: *eeži qweečdi i fa nadetqo* 'gyönyörű és szép leánnyá változott' (SZABÓ: i. m. 261. l.), *qántítqo talaltéñtí* 'darabkákra törte (azokat)' (HAJDÚ: i. m. 154. l.), *piríl sūq kēsíl pūtqo orímní* 'magas acélkemény sziklává növekedett' (i. m. 155. l.), *ámé kurítqo pikélpá, ámé tápátqo pikélpá* 'egyszer hermelinné, máskor mókussá fog átváltozni' (i. m. 156. l.) stb.

Essivus: *qandu-k paja-tko jiišplebe?* 'hogyan vegyem feleségül?' (SZABÓ: i. m. 260. l.), *nñé sánték čelēñpítíl nātálatqo omtéča* 'akkor újjá született leányként folytatta életét' (HAJDÚ: i. m. 157. l.), *nilčél solotal máttítqo omtéča* 'olyan arany sátorra vált', tkp. 'olyan arany sátorként telepedett le' (i. m. 157. l.), *mat batrakítqo ilēmpak* 'ich habe als Knecht gelebt' (ERDÉLYI: Selk. Wört. 28a), *imat pētík wentík iligontítqo tačalkātít* 'die Weiber können nicht mit unbedecktem Gesicht leben' (ERDÉLYI: i. m. 188b) stb.

Cél- vagy okhatározó: *kaažna čelt kwaja-mba šööt awarmuu-tko* 'minden nap elment az erdőbe a zsákmányért' (SZABÓ: i. m. 254. l.), *qaitqo lankañnanté* 'warum schreist du' (ERDÉLYI: i. m. 58a), *natqo šöl qumít mēlté qošikālīk ilīsātīt* 'darum lebten die Selkupen immer schlecht' (ERDÉLYI: i. m. 149a) stb.

Részeshatározó: *meeχadi čeeý nájp aamdeyotko* 'csináljatok fehér kenyeret a cár részére' (SZABÓ: i. m. 261. l.), *matqo* 'számomra', *tatqo* 'számodra', *teñtítqo* 'neki' (HAJDÚ: i. m. 143. l.) stb.

Tekintethatározó: *man qāsanogo tettoqít čaňal šitté tamtír ilāqé* 'nach meiner Meinung leben auf der Erde nur zwei Stämme' (ERDÉLYI: i. m. 79a) stb.

Időhatározó: *mēltítqo takkél ütñ mōroné kōptíraltéñtí* 'a lefelé folyó víz végébe mindörökre elsüllyesztette' (HAJDÚ: i. m. 157. l.) stb.

Helyhatározó: *qaažyq kura-ña náablaštjatko* 'hanyatt homlok futott a vadkacsák után' (SZABÓ: i. m. 258. l.).

A *-qo* rag néhány határozószó tanúsága szerint — korábban nemcsak a genitívusi formához, mint a lativus-translativusban, hanem a pusztá tőhöz is járulhatott. Pl. *tē na qajqo pattálin?* 'ti miért merültök alá?' (HAJDÚ: i. m. 156. l.), *policija leninip melqo lēpikél mátté omtáltéqo kékésít* 'die Polizei wollte Lenin für immer ins Gefängnis setzen' (ERDÉLYI: i. m. 133b).

Példáink alapján a *-qo* lativusi eredete kétségtelen, s bár mindössze egyetlen adat utal rá, feltehető, hogy eleinte mind konkrét (térbeli) irány, mind különféle absztrakt körülmény kifejezésére alkalmas volt, míg ma csak az utóbbi jelentésben használatos.

4. Néhány helyet jelölő névmási, illetőleg melléknévből származó határozószó végén *-qa*, *-ka* ~ *-ña*, *-k* lativusragot találunk. Pl. *neqa ögö qwaja-gu ā quralžembēt* 'ide (nem) bemenni nem engedte meg' (HAJDÚ: i. m. 208. l.), *māsy-k üüdōmba mažo-l aamdeyo tyka* 'engem az erdei cár küldött ide' (SZABÓ: i. m. 256. l.), *mat nēk antšā čontīkkā qennak* 'ich rudere mit dem Kahn still dorthin' (ERDÉLYI: i. m. 154b), *wači-d pyrgyk* 'felvitte a magasba' (SZABÓ: i. m. 258. l.), *me qoptík timpīkomēñ* 'wir fliegen niedrig' (Erdélyi: i. m. 62b) stb.

Ezzel a raggal könnyen összefüggésbe hozható a különféle elvontabb körülményt kifejező határozószók, valamint a személyes névmások datívusi alakjainak *-ka*, *-kā*, *-k* ~ *-ñ* végződése. Hangtani nehézségek nem akadályozzák az egyeztetést, de funkcionális szempontból is belátható, hogy elvont határozói viszonyokat kifejező végződés kiindulópontja lett egy eredetileg konkrét (térbeli) irányt jelölő lativusrag (l. a nyenyec latívusi *-š* használatát). Az adott suffixummal leggyakrabban mód- illetve módféle határozókon találkozunk, de az általa kifejezett funk-

ciók egy része egybeesik a lativus-translativus jelentéseivel. Pl. *čontjka tuňšik!* 'rudere mittelmässig!', *čontjka ketjšit* 'er fragte leise', *saňka aj čontjkkä qenqo-lapsj* 'auch S. begann langsam zu gehen' (ERDÉLYI: i. m. 240 ab); *tökišä šittj kěpaka qättjňjtj* 'ékkel egy kissé megrepezette' (HAJDÚ: i. m. 154. l.), *mat kěpak ašša alčisak* 'я чуть не упал' (PROKOFJEV: JPNSI, 109. l.); *fak mat abee-dačlax* 'jól (én) megebédelek' (SZABÓ: i. m. 256. l.), *soman orkělpāt* 'jól fogd meg' (HAJDÚ: i. m. 156. l.), *mat ček tüntak* 'ich komme bald' (ERDÉLYI: i. m. 236b), *koljč na pol čāpěl tukēt werqj kerjšä iččirkātjt* 'manchmal wandern diese Raupen in grossen Scharen' (ERDÉLYI: i. m. 97b), *num nāk meltj remčk eňa* 'der Himmel wird immer dunkler' (ERDÉLYI: i. m. 199a); — *tii meeke synnee. nužny.* 'ti nekem mindketten kellették' (SZABÓ: i. m. 257. l.), *teeka fa kawpip tawljaj* 'neked szép kendőt veszünk (mi ketten)' (SZABÓ: i. m. 257. l.), *qossj pārepsä mākka na qossil pōnti tattjšolčjnpjłā-tissä* 'ezeknél az áldozati fáknál áldozzanak nekem' (HAJDÚ: i. m. 157. l.) stb.

A funkcionális egyezésből kiindulva mondhatjuk, hogy a fenti lativusrag (más, testesebb suffixumok végén is kimutatható, így pl. az abszolút ragozásban a genus animatum) főnevek *-ňjk*, *-ňjň* dativusragján, a dativus+Px (illetőleg locativus-inanimatum+Px közös) *-qāk*, *-qāntj*, *-qěntj* stb. morfémaiban, az abessivusi határozók *-kāljk*, *-kāljk* végződésén, a mérték-, ill. szám-állapothatározói *-šak*, *-šāk*, *-sāk* morfémán. Pl. *imělantjňjk ašša tanta* 'nagyanyjához nem jutott el' (HAJDÚ: i. m. 154. l.), *lōšj-ira nilčjk ketjňjtj jompančk* 'a Szellem-öreg így szólt Jompához' (HAJDÚ: i. m. 154. l.), *mātqāntj mešiněj ütjšātjt* 'sie (die zwei Hunde) liessen uns in dein Haus hinein', *ira mātqāntj gennj* 'der Alte ging in sein Zelt' (ERDÉLYI: i. m. 127a), *parowoz čuntjkaljk, atākāljk qenka* 'die Lokomotive führt ohne Pferd, ohne Rentier' (ERDÉLYI: i. m. 24a), *mat aššänkāljk, amānjkaljk ilak* 'ich lebe vaterlos, mutterlos' (ERDÉLYI: i. m. 35b), *naššāk kěpa čintjšä* 'mit einem so kleinen Kessel' (ERDÉLYI: i. m. 148b), *nilčjk ukkějšak učilā* 'so miteinander arbeitend' (ERDÉLYI: i. m. 284a) stb.

A *-ka*, *-kā* stb. lativusi eredete mellett szól, hogy az említettekkel azonos jelentésű határozókon, bár lényegesen kisebb gyakorisággal, az ugyancsak lativusi eredetű *-sā* instrumentális raggal is találkozunk. Pl. *nāqěrsā, nāqěrsā* 'zu dreien, zu dritt' (ERDÉLYI: i. m. 149a), *alako čatkjšä qessa* 'das Boot fuhr schnell' (ERDÉLYI: i. m. 233a), *tepāqjt čessä tüsa* 'ein Alter kam ihnen beiden entgegen' (ERDÉLYI: i. m. 237a), *paňjšä āntalnak* 'ich freue mich des Messers' (ERDÉLYI: i. m. 22a), *kuttar na torāntjšāp mālšū togjental* 'wie wirst du diese Aufgabe verschiedenartig lösen?' (ERDÉLYI: i. m. 123b), *orsā orkělpāt* 'halte es stark' (ERDÉLYI: i. m. 170a) stb.

5. A *-go* és *-ka*, *-kā*, *-k* ~ *-ňa*, *-ňj* lativusragok, mint láttuk, nagyjából rokon határozói viszonyokat fejeznek ki, de mivel a magánhangzó tekintetében eltérnek egymástól (a *-q* és *-k* mai szembenállása nem jelent akadályt: mindkettő **-K*-ra megy vissza, az elkülönülés későbbi), annak eldöntésére, hogy vajon egy rag kétféle vagy két különböző rag fejleményeivel állunk-e szemben, egyelőre ne vállalkozzunk. A megoldás reményében forduljunk a másik déli szamojéd nyelvhez, a kamasszhoz.

A szölkup *-go* lativusrag megfelelőjét fedezhetjük fel a kamassz szám-állapothatározókban. Pl. *šidōgō?*, *šidēgu?* 'zu zweien, zwei zusammen', ill. glottis-zárhang nélkül *šid^ogə nukkān^o əzəbi?* 'zu zweien baten sie um eine Frau' (DONNER: KWb. 137., ill. 90. l.), *nāyuryo* 'zu dreien, drei zusammen', *summaňgo* 'zu fünf, funf zusammen' (DONNER: i. m. 137. l.).

Ezt a *-go*, *-gō* stb. elemet látjuk a következő határozókban is: *t'āryu*, *t'ārgō* 'um die Wette': *t'āryušlām* 'wettlaufen' (DONNER: i. m. 77a), *dāryo?*, *dārgo?*

'unentgeltlich, kostenlos, gratis': *man dārgo?* *t'ōyūsālām* 'ich arbeite unentgeltlich' (DONNER: i. m. 13a), *kūḡge?*, *kuḡge?* 'weit, fern': *man kūḡgeḡ ḡāllām* 'ich gehe weit' (DONNER: i. m. 34b). Az utóbb említett szó a többi déli szamojéd nyelvből is kimutatható. Vö. szkT *kuntaqīl* 'fern, weit, entfernt' (ERDÉLYI: i. m. 110b) ~ mot. *kundugu* ~ koib. *kunga* (MSFOu 64, 35a). A PU **ka* > szkT *-qē* ~ kam. *-ga* megfelelésre vö. szkT *ḡarqē* 'Weide Strauch, Gebüsch' (ERDÉLYI: i. m. 160a) ~ kam. F *nārya*, A *nprga* 'Weidengebüsch' (DONNER: i. m. 45a), illetőleg a PU **ka* > kam. *-yo* megfelelésre vö. *noḡyo*, *nāḡyo* 'Weisstanne' (DONNER: i. m. 45b) ~ szk. *nulgo*. Ezek alapján, valamint figyelembe véve a koib. *-ga* végződést is, a kérdéses suffixum eredeti magánhangzóját a kamasszban *-a*-nak tartjuk. Ezt alapul véve használati körét is tovább bővíthetjük. L. *t'uya* 'zu Tode': *t'uya umnēr^o lom* 'zu Tode schlagen'; *nḡnga*, *nāḡgā* 'oft, immerfort; dicht': *dā nāḡgā b^oL'ije* 'er trinkt oft'.

6. Feltűnő, hogy a *-go*, *-gō* stb. után olykor glottis-zárhang is áll. Ennek, mivel önállóan is előfordul lativusi vagy a lativusból levezethető határozói funkcióban, célszerű ugyancsak lativusi jelentést tulajdonítanunk. Használatá a *-go*, *-gō* stb. után talán analógia eredménye. Vö. *dire?* 'so': *dirēgō?* 'ebenso', *dürü?* 'also': *dürügō?* 'ebenso' (CASTRÉN: Gr. 605. l.), ahol a *-gō* a 'noch, auch' jelentésű szócskával azonos, l. *dildī* 'soviel': *dildigō* 'gleichviel' (CASTRÉN: i. m. 603. l.). Az efféle kifejezések hatására, vagyis azért, mert más **ka* > *-go* stb. morféma is volt a kamasszban (l. a PU **ka* diminutív képző megfeleleit: *šāldāryo* 'Klapper, Schelle' < tat., vgl. kas. *šaldyr* 'Geklapper' (DONNER: i. m. 62a), a *-?*-t olyankor is kitétték, amikor az adott funkciót a *-go*, *-gō* már megjelölte.

Nézzünk néhány példát a feltehetően lativusi értékű glottis-zárhang használatára: *bāzo?*, *bāzu?* 'noch, aufs neue, wieder', (ill. *bāz^on*, *bāz^ot* id.) < tat. *basa*, *paza* (DONNER: i. m. 8b), *kād^o?*, *S kād^oda?* 'wie' (DONNER: i. m. 24b) ~ szkT *qāntīk*, *qāndīk*: *qail tukīp qāndīk gerātī?* 'welche Würmer wie nennt man?' (ERDÉLYI: i. m. 65b), *gīrā?* 'wohin': *t'ān gīrā?* *ḡānd^oyaa* 'wohin gehst du?' (DONNER: 20a), *kheje?* 'seitwärts, fort' < *kheje* 'Seite' (CASTRÉN: i. m. 591. l.), *t'uesu?* 'entgegen' (uo. 592. l.).

Ugyanezt a *-?*-t láthatjuk az I. gerundium *-la?*, *-lā?* stb. morfémáján is (ennek a *-la?* stb. eleme azonos a szölkup gerundium *-lā* végződésével). Ez a gerundium többnyire célhatározóként és módhatározóként szerepel a kamassz mondatokban. Olyan funkciót tölt be tehát, amely a lativusból levezethető. Pl. *bu ilē?* *šōbi* 'er kam, um Wasser zu holen', ill. *tušqle?* *ḡāllām* 'ich gewöhne mich' tkp. 'lernend gehe ich'.

7. Kérdés: miből származik ez a *-?*? **-M*-ből és **-N*-ből nem, ezek ugyanis megőrződnek a kamasszban, l. az uráli **-M* accusativus- és az **-N* genitivusrag *-m* és *-n* megfelelőit. (Az **-M* egyébként sem jöhet számitásba mint lativusrag, ilyen alakú lativusragot nem ismer az urálistika.) **-T*-ből származhatna ugyan, l. az uráli **-T* többesjel és a **-TA*, **-TĀ* ablativusrag *-?* fejleményét, de mivel **-T* lativusraggal aligha számolhatunk (az infinitivus *-zet*, *-set* stb. képzőjének *-t* elemét ugyan lativusragnak szokás tartani, ez azonban akár csak hangtani szempontokat figyelembe véve is, kétségkívül igen fiatal suffixum) a lehetőségek sorából kiesik. Ugyanígy figyelmen kívül hagyhatjuk az **S*-t is. Az **η* hol megmarad, hol vokalizálódik. Vö. fi. *pivo* ~ nyeny. *pie?*, *pieḡ* ~ ng. *feḡ* ~ enyCh. *feo*, B *fe*, *pe* ~ szk. *pīḡga* ~ kam. *pēḡ*, COLLINDER: FUV 49. l. és fi. *kuu* ~ md. *koḡ*, *kov*, *kou* ~ m. hó ~ kam. *ki*, COLLINDER: i. m. 29. l. A *-?* megfelelésre csak nagyon bizonytalan adatok van-

nak (*kunge*? I. fentebb). A módhatározói és számhatározói -*η* funkcionálisan ugyan levezethető lativusragból, de a fentiek miatt s azért is, mert gyakorlatilag kevésbé valószínű, hogy egy rag hol -*η*, hol -? alakban, hol meg \emptyset fokon funkcionál, célszerűbb más megoldást keresnünk. Legkézenfekvőbbnek a *-*K*-ből való származtatás látszik, ez a hang ugyanis amellett, hogy lekophat (vö. *eršə* 'Hure' < tat. *ärzäk*, *ärsäk*: DONNER: i. m. 17b, *kāda*, *kāda* 'Nagel, Huf, Klaue' < tat., soj. *qadaq*: DONNER: i. m. 24a, fi. *kurki* 'crane, Grus grus' ~ kam. *kuro*: COLLINDER: i. m. 29. l.), igen gyakran mutat -? megfelelést (vö. ImpSg2 *iʔbʔ* 'liege', *pitmē* 'fürchte'; cser. *šāškə* 'otter, Lutra lutra' ~ kam. *čā*? : COLLINDER: i. m. 14. l., osztj. *sugəm*, *sogəm* 'step, leap', S *suməgt-* 'to jump' ~ kam. *süʔmü* 'to hop': COLLINDER: i. m. 60. l.; *borsu*? 'Dachs' < tat. *borsuq*: DONNER: i. m. 11a, *dāštā* 'Kissen, Polster' < tat. *jastyq*: DONNER: i. m. 14b. S mivel — más suffixumokban (I. az uráli *-*K* deverbális nomenképző kamassz megfelelését, vö. *t'ibiğe* 'heat, warmth, fever, warm, hot': COLLINDER: CompGr. 266. l.) — van példa a *-*K* megmaradására is, nyilvánvaló, hogy a fentebb említett -*go*(?), -*gö*(?) stb. morfémaak -*go*(-), -*gö*(-) elemében is ugyanezt a suffixumot láthatjuk, illetőleg azt egy eredetibb *-*ka*, *-*kä* suffixummal azonosíthatjuk. (Az egy mássalhangzóból álló morfémaak magánhangzóval való kiegészülése mindkét déli szamojéd nyelvben megfigyelhető, bár nem általános érvényű törvény. Vö. az uráli *-*N* lativusrag kamassz -*nə*, -*n*^o, -*na*, -*nu*, szölkup -*nj* megfelelését, vagy a szölkup -*sä* instrumentális-ragot, amely a nyenyec lativusi -*s*-szel azonos.) Ez a *-*ka* (*-*kä*) bizonyos esetekben, amint erre már utaltunk, nem látszott elegendőnek az adott funkció jelölésére, ezért a *-*k*-t még egyszer kitették, amely aztán abszolút szóvégi helyzetben glottis-zárhanggá vált. Az *a* > *o* (*ä* > *ö*) változás, amely nem tekinthető kivétel nélkülinek (vö. *däyā* ~ *t'aya* 'Fluss': DONNER: i. m. 13b), a *k* labializáló hatásával magyarázható. Vö. *bāzo*?, *bāzu*? *basa* + *k*, ill. az eredetileg *-*ka*-t tartalmazó uráli eredetű szavak: *noλyo*, *nāλyo* stb.

8. Mivel ez a labializáció nemcsak az *a* (*ä*) után álló -? < *-*k*, hanem az azt megelőző -*k*- befolyására is bekövetkezik, újból fölvetethetjük a kérdést: közös eredetűek-e a szölkup -*go* és -*ka* stb. lativusragok? A -*go* és -*ka* stb. szembenállása a kamassz megfelelők nélkül, vagy a -*go*?, -*gö*?-vel összehasonlítva, s nem véve figyelembe, hogy a -*go*, -*gö*, amely önmagában is kifejezhet lativusi funkciót, *-*ka*, *-*kä* formára megy vissza, kimondatlanul is egy -*ka* + *C* > -*go* megoldást sejtetett, holott egy *-*ka* > -*go*(*ko*) változás a szölkupban is igazolható. Vö. szkT *satko-či*, *satko-čči* 'durch, hinter' (ERDÉLYI: i. m. 203b) < *satka*-, hiszen CASTRÉN—LEHTISALO (MSFOu 122, 82. l.) a tazi alakot *satkatje* formában közli, szemben a B *sačkoje*, N *hačko* 'durch, hindurch', MO, K *sacko*, Tsch. *satko* alakokkal. A fenti lehetőséget támogatja véleményünk szerint a nyelvjárási szintű *-*ka* (*-*kä*) ~ -*ko* ~ -*ku* ~ -*kj* (-*qj*) ~ -*k* megfelelés is, vö. yg, *ög* N 'Mütze', MO *ög*, *ök*, K *ykkə*, *ükka*, *ükke*, NP *ykku*, Tschl. OO *ygo*, B Tas Kar. *ykə*, Jel. *yk* (ERDÉLYI: *ükj*), MSFOu 122, 23. l.

Bár a tazi nyelvjárásra a *-*ka* > -*qj* (-*kj*) változás jellemző, s a *-*ka* > -*go* (*ko*) csak szórványosan adathozható (a probléma másfajta megközelítését jelentő *i* ~ *o* váltakozásra pedig nincsenek megfelelő érveink), mi mégis a fenti megoldásnál maradnánk, esetleg azzal a kiegészítéssel, hogy a középső nyelvjáráscsoportból kiindulva a taziban is a -*go* forma állandósult az infinitivus képzőjeként és a lativus-translativus ragjaként. A másik csoportban — ennek egy részét megkövesedett határozószók jelentik — az eredetibb -*ka* (-*kä*) maradt meg, illetőleg — a gyakran használt

módhatározóknál — a magánhangzó nélküli *-k* (ez korábban magánhangzós végű volt, vö. a korábbi példákat).

Összegezőként tehát megállapíthatjuk, hogy a PU *-*K* lativusrag fejleményei a mai déli szamojéd nyelvekben is kimutathatók, s nem is túl szűk területen.

THE DEVELOPMENTS OF THE PU LATIVE SUFFIX *-K* IN SOUTH SAMOYEDIC

by

G. LABÁDI

In the light of newly published material, the author investigates various Selkup and Kamassian suffixes containing the developments of PU *-K* and gives her reasons why she does interpret them as continuations of the PU lative suffix.